

5-IYUN
№ 16 / 2021

O'QITUVCHI

ILMIY, USLUBIY, METODIK VA BADIY

JURNALI

A

01

ILMIY MAQOLALAR

B

02

USTOZLAR IJODIDAN

C

03

NAMUNAVIY
DARS ISHLANMALAR

D

04

METODIK TAVSIYALAR

QUTLIYEVA ZULXUMOR OLIMOVNA
BUXORO VILOYATI, BUXORO TUMANI
44-UMUMTA'LIM MAKTABI MATEMATIKA
FANI O'QITUVCHISI

I I WORLD
of JOURNALS

Google
Scholar

“O‘QITUVCHI” ilmiy, uslubiy, metodik va badiiy jurnali

“ACADEMIA SCIENCE” ILMIY-
TADQIQOTLAR MARKAZI

O‘QITUVCHI

ILMIY, USLUBIY, METODIK VA BADIY JURNALI

ISSN (E) – 2181 - 1334

BARCHA SOHALAR BO‘YICHA

1-SON, 16-JILD, IYUN - 2021

2 – QISM

ICI WORLD of
JOURNALS

www.academiascience.org

Volume 1. Issue 16. June 2021

TAHRIRIYAT

Editor in chief

Abdullayev Ravshanjon Inomjon ugli

Preparing for publishing

Khalikov Mukhriddin Tavakkaljon ugli

Fergana State University

Bosh muharrir

Abdullayev Ravshanjon Inomjon o‘g‘li

Nashrga tayyorlovchi

Holiqov Muhridin Tavakkaljon o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti

TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

Tojiyeva To‘lqinoy Abdujalilovna

Bag‘dod tumani XTB mudiri

Eshamtoev G‘ayratjon Marupovich

Toshloq tumani Barkamol avlod bolalar maktabi direktori

Atadjanova Ma‘rifatxon Qurbonaliyevna

Furqat tumani XTB boshlang‘ich ta‘lim metodisti

Matibaev Taspolat Baltabaevich

Sotsiologiya fanlari doktori (DSc), Professor, Turon FA Akademik

Abdullayev Muzrobjon Gulamovich

Andijon davlat universiteti, professor

Arslanov Sharafutdin Sultanovich

kimyo fanlari doktori, professor

Bazarov Otabek Odilovich

Qo‘qon davlat pedagogika instituti, PhD

Tuychiyeva Inoyat Ibragimovna

Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori

Oripov O‘rolboy Ahmedovich

Navoiy davlat pedagogika instituti, PhD

Fazliyeva Zebo Kamarbekovna

O‘zbekiston davlat Xoreografiya Akademiyasi, dotsent

Xusanova Xayriniso Tayirovna

O‘zMU, sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent

Smaylova Gulmari Yuldashevna

QRXTHQTMO hududiy markazi, dotsent, Xalq ta‘limi a‘lochisi

Raximova Gulchexra Sobirjonovna

Qo‘qon davlat pedagogika instituti, PhD

Umarova Maxliyo Yunusovna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti, f.f.n, dotsent

Ismoilova Muhayyo Qozoqboyevna

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti,

filologiya fanlari nomzodi

Toshtemirov Otabek Abidovich

Farg‘ona politexnika instituti

Gulnoraxon Tojiyeva

Bag‘dod tumani 8-umumta‘lim maktabi o‘qituvchisi, Xalq ta‘limi a‘lochisi

Ismoilova Ra‘noxon Pazliddinovna

Xalq ta‘limi a‘lochisi

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

1.	ABDULLA QAHHORNING “DAHSHAT” HIKOYASINI O‘RGANISHDA KREATIV YONDOSHUV Madolimova Mo'tabar Po'latjonovna, Xabibjonova Nasiba Po'latovna	6
2.	БОШЛАНҒИЧ СИНФЛАРДА ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ ПСИХОЛОГИЯСИ Азимов Хикматилло Рўзиевич	10
3.	MEHR NURIDA PORLAGAN QUYOSH Shahloxon Jalilova	13
4.	BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHISI – POYDEVOR YARATUVCHISI O'ralova Lobar Xayitboyevnaning	15
5.	POLYSEMANTIC AND MONOSEMANTIC WORDS Buzrukova Maloxat	22
6.	“CASE-STUDY” LARNI TAЪLIMDA KўLLASHNING AFZALLIKLARI Samieva Gulnaza Toxirovna	25
7.	ONA TILI DARSLARIDA ZINAMA – ZINA TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH Erkaboyeva Dildora	28
8.	DARYO HAVZASINING TABIIY-GEOGRAFIK XUSUSIYATLARI Saburova Zebo Toyirovna	31
9.	BOSHLANG‘ICH SINFLARDA JAHON ADABIYOTINI O‘QITISHNING AHAMIYATI Homidova Dilovar Farhodovna	33
9.	ENGLISH TEACHING METHODS ON CREATIVITY AND TECHNIQUES LESSON Almagul Mnajova.Neitbaevna	36
10.	BOSH KIYIM TURLARI DO‘PPI TIKISH UCHUN O‘LCHOV OLIISH, ANDAZA TAYYORLASH Isroilova Muyassar Isaqjanovna	38
11.	GEOGRAFIYA FANINI ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O‘QITISH Javharova Maloxat	42
12.	MAKTABDA TARIX FANINI O‘QITISHNING HOZIRGI KUNDAGI AHAMIYATI Jumanova Saodat	45
13.	METALLAR KORROZIYASI MAVZUSINI O‘QITISH METODIKASI Kayumova Maftuna Xusniddinovna	48
14.	MARKAZIY QIZILQUM FOSFORITLARIDAN FITORSIZ MONOKALSIY FOSFAT OLISH JARAYONINI ISHLANMALARI Hamidov Azim, Boboqulova Mahzuna	51
15.	2 – SINFLAR UCHUN MATEMATIKA DARSLARINI O‘QITISH METODIKASI Mirahmedova Nargiza Saidmaxmudovna	54
16.	ONA TILIM -FAXRIM Murodova Dilnavoz	57
17.	OTLARNING KELISHIK QO‘SHIMCHALARI BILAN QO‘LLANISHI Nadjmitdinova Malika Pardabekovna	58
18.	XX ASR BOSHIDAGI O‘ZBEK ADABIYOTI, JADID ADABIYOTINING RIVOJLANISHI O‘roqova Dilnavoz Sharofiddinovna	62
19.	KIMYO FANINI O‘QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH Xizirov Adxamjon O‘ktamovich	66
20.	TEXNOLOGIYA FANI DARSLARIDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH Rejabbayeva Feruza	71
21.	MATEMATIKANI TEXNOLOGIYA YORDAMIDA O‘QITISHNING	73

	AFZALLIKLARI	
	Safarova Zarifa Eshnazarovna	
22.	INGLIZ TILINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	
	Xojamova Muharram	75
23.	ЙИЛ, ОЙ, ХАФТА	
	Мўйдинова Марварид Тахиржановна	77
24.	ПРОЦЕСС ПОРОЖДЕНИЯ РЕЧИ	
	Рахматова Дилфуза Жураевна	83
25.	ONA	
	Bahranova Muhayyo	86
26.	ARALASH SONLARNI QO‘SHISH VA AYIRISH	
	Do'stmurodova Oliya Maxmudovna	87
27.	MATEMATIKA FANIDA ZAMONAVIY TA'LIM TEKNOLOGIYALARI	
	Hotamova Dilorom Abduhakimovna	92
28.	ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ САНОАТ ЭКОЛОГИЯСИ	
	Дилфуза Махмудовна Дусмуродова	95
29.	INGLIZ TILIDA LEKSIKANI O‘RGATISHDAN ASOSIY MAQSAD	
	Rahimova Zamira Vaxobovna	102
30.	YUKSAK MA'NAVIYATLI VA MADANIYATLI SHAXSNI SHAKLLANTIRISH	
	Karimov. A, Ashurova Farida Xaydaraliyevna	107
31.	ZAMONAVIY TARBIYA JARAYONINI RIVOJLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	
	Karimjonov Alijon Karimjonovich, Azimova Zilola Xayratovna	113
32.	МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРЕПОДАВАНИЯ МЕСТОИМЕНИЯ	
	Сапаров Киличбой Гулмуродович	119
33.	TA'LIM TIZIMIDA BARKAMOL IJODKOR SHAXSNI TARBIYALASH	
	Ximmataliev Do'stnazar Omonovich, Iskandarova Gulruh Pirmamatovna	125
34.	O' SPIRINNING XUSUSIYATLARI VA KASB TANLASHNING PSIXOLOGIK OMILLARI	
	Mirzaeva Sayyora Rustamovna, Radjabova Zuhra Mirzatilloevna	132
35.	ADABIYOTCHILIGIDA HIKOYACHILIK	
	Boltayeva Qunduz Qahramonovna	137

TA'LIM TIZIMIDA BARKAMOL IJODKOR SHAXSNI TARBIYALASH

Ximmataliev Do'stnazar Omonovich, ped.f. D. (DSc),

Iskandarova Gulruh Pirmamatovna,

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimida barkamol ijodkor shaxsni tarbiyalash, yosh avlodni har tomonlama mukammal, mustaqil va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirish borasida ma'lumotlar berildi.

Kalit so'zlar: Ijodiyot, aqliy komillik, sog'lom fikr, iqtidorlilik, intellektuallik, yuksak ma'naviy-axloqiy sifatlar, iste'dodli yetuk shaxs, iste'dod, qobiliyat.

Annotation: This article provides information on the education of a well-rounded creative person in the education system, the formation of the younger generation as a full-fledged, independent and creative thinker.

Keywords: Creativity, mental perfection, common sense, talent, intellect, high spiritual and moral qualities, talented adult, talent, ability.

KIRISH. (Introduction)

Ma'lumki, barkamol inson - o'zida ma'naviy-axloqiy xislatlar majmuini mujassamlashtirgan, jamiyatda o'zligini va o'z qobiliyatini har tomonlama namoyon eta oladigan, ma'rifatli, dunyoviy bilimlarni mukammal egallagan, aqlan yetuk, yuksak iste'dodli va salohiyatga ega bo'lgan ma'naviy jihatdan yetuk, axloqan pok, jismonan sog'lom, hayot go'zalliklarini his eta oladigan ijodkor shaxsdir.

«Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» asosida O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimini isloh qilishdan maqsad shaxs barkamolligiga erishish, uni bozor iqtisodiyotiga asoslangan jamiyatda o'z o'miga ega inson sifatida tarbiyalashdan iborat. Shaxsni ushbu talablar asosida shakllantirishning eng maqbul yo'lga undagi ijodkorlik va intellektual sifatlarni rivojlantirish orqali erishish mumkin.

Shaxs sifatlarini shakllantirish muammosining turli omillari respublikamiz (Q.Nazarov, M.Quronov, U.Nishonaliyev, ' Sh.Qurbonov, S.Nishonova, N.Shodiyev, M.Davletshin, S.Bulatov va b.) hamda xorij olimlari (V.P.Bespalko, S.Ya.Batishev, V.A.Slastenin va b.) tomonidan tadqiq etilgan. Biroq respublikamizda amalga oshirilayotgan keng miqyosli islohotlar natijasida shakllantirilishi lozim bo‘lgan barkamol ijodkor shaxs sifatlari darajasi, tarkibi va mazmunini tadqiq qilishga qaratilgan majmuaviy izlanishlar amalga oshirilmagan. Shu o‘rinda xalqimiz qadimdan barkamol avlod tarbiyasiga jamiyat ravnaqining muhim omili sifatida alohida e‘tibor bilan qarab kelganliklarini ta’kidlash o‘rinlidir. Vatanimiz dong‘ini dunyoga taratgan qomusiy olimlarimiz o‘z asarlarida shaxs aqliy, ma’naviy-axloqiy, jismoniy va estetik tarbiyasining ahamiyati va uni amalga oshirish yo‘llari to‘g‘risidagi o‘z tavsiyalarini bayon qilganlar. Komil inson g‘oyasi azal-azaldan xalqimizning ezgu orzusi, millat ma’naviyatining uzviy bir qismi bo‘lib qolgan. Komil inson g‘oyasi zardushtiylarning muqaddas kitobi «Avesto»da, Qur’oni Karim va hadislarda, tasavvuf falsafasida, Sharq mutafakkirlari asarlarida o‘zining teran ifodasini topgan. Tariximizda komillik timsollari ko‘p: Alpomish xalqimizning ideal qahramoni, u aql, fahm-farosat, jismoniy kamolot, mardlik va vatanparvarlikning badiiy timsoli hazrat Navoiy uchun ideal Farxod obrazidir. Ulardan axloqan va jismonan kamollikka erishgan shaxslar Oybekning «Navoiy» romanida esa Navoiy ideal obraz. Ayni paytda u real tarixiy shaxs, komil insondir. Xalq og‘zaki va yozma ijodiyoti, xalq yodgorlik obidalari, nasihatnoma, pandnoma va vasiyatnomalarda komil inson tarbiyasi haqidagi qonun, qoida va usullari o‘z aksini topgan. Uyg‘onish davri Sharq mutafakkirlari o‘zlarining ta’lim va tarbiya to‘g‘risidagi asarlarida barkamol shaxsni shakllantirish muammosini ygr yuzida insonning baxtga erishuvi uchun shartsharoitlar yaratish to‘g‘risidagi g‘oyalar bilan bog‘liqlikligiga qaraganlar. Pedagogika tarixida al-Forobiyning fozil inson sifatlari, bilimlarni olish yo‘llari va uslublari haqidagi konsepsiyasi; al-Beruniyning kasbiy bilimlarni egallash uslublari haqidagi qarashlari; Ibn Sinoning aqliy, ma’naviy hamda jismoniy komillikka erishish haqidagi ta’limoti; al-Xorazmiyning ilmiy bilimlar, hayotiy muammolarni hal qilish yo‘llari to‘g‘risidagi asarlari o‘zining alohida o‘miga ega. Jumladan, al-Xorazmiy shaxs sifatlarini shakllantirish va shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishda farming yuksak o‘mini qayd etadi. U shaxsni kuzatish, tajribasinozlar o‘tkazish, ko‘nikma va malakalarni tarkib toptirishga, aqliy sifatlarni rivojlantirishning boshqa vositalariga katta ahamiyat bergan. Bu to‘g‘ridagi fikrlarini u «Al jabr v-al muqobala» (Algebra), «Hisob al-hind» va boshqa asarlarida bayon qilgan.

Beruniyning qayd etishicha, «insonning barkamolligi uning amaliy kuzatishlari natijasi asosida shakllangan aqliy faoliyati negizida yuzaga keladi. Demak, inson shu

asosda tashqi olamni, borliqni o‘rganadi, bilimlarni egallaydi, haqiqatga yaqinlashadi, haqiqat esa borliq to‘g‘risidagi tasavvurlarning haqqoniyligini talab qiladi. Shu taxlitda inson shaxsi rivojlanib boradi. Abu Ali ibn Sino ham aqliy tarbiyaga fanlar asoslarini egallash orqali erishilishini ta’kidlaydi. U bilim olish uslublarini egallashda mantiqiy fikrlashga, shaxsiy kuzatish natijalari va tajribaga asoslanish lozimligi to‘g‘risidagi fikrlarni ilgari suradi. Uning maktabda bolalarga ta’lim-tarbiya berish borasidagi g‘oyalari bugungi kunda o‘zining yuksak ahamiyatini yo‘qotmagan. Yurtimiz allomalarining ma’naviy-axloqiy borasidagi qarashlari ham alohida e’tiborga molik. Hozirgi davrga qadar al-Xorazmiy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sinolarning pedagogik qarashlari ular yaratgan ijtimoiy-falsafiy ta’limotning tarkibiy qismi sifatida qarab kelinadi. Biroq ular ilmiy merosning tahlili qomusiy allomalarimizning. pedagogika tarixida alohida o‘ringa ega ekanligini ko‘rsatmoqda.

Ma’lumki, inson borliqning ajralmas bir bo‘lagidir. Shuning uchun ta’lim jarayoni insonning tabiiy va ruhiy ehtiyojlarini muvofiqlashtiruvchi tabiat qonunlariga uyg‘un bo‘lishi kerak. Yosh bolada narsa va hodisalarni mavhum mushohada qilish orqali tushunish qobiliyati yaxshi shakllanmaganligi bois mavhum tushunchalar uning hissiy kechinmalariga shikast yetkazishi mumkin. Bola avval his etib, keyin fikrlashi kerak. Zero, ulug‘ mutafakkir Abu Ali ibn Sino ham ruhiy hissiy tarbiya birlamchi ekanligini e’tirof etgan va «Ruh tanga nisbatan sozlovchi vazifasini o‘taydi» - degan xulosaga kelgan.

Amir Temur esa ijodiy faoliyatga alohida e’tibor qaratib, uning shaxsni ma’naviy jihatdan kamolotga yetkazuvchi ruhiy hodisa deya baholaydi. Xususan, «Bilki g‘olib bo‘lmoqlik (Tangrining) madadi va bandasining tabiri bilandur» deya insonning muayyan faoliyatni taslikil etishdan oldin uni qo‘llab-quvvatlovchi ruhiy omillarga tayanishi, aniq maqsad asosida ish ko‘rilishi lozimligiga urg‘u beradi. Amir Temurning quyidagi fikrlaridan anglash mumkinki, garchi natijasi aniq bo‘lsa-da, har bir ishni puxta reja va oqilona tadbir bilan amalga oshirish lozim, ya’ni «Garchi ishning qanday yakunlanishi taqdir pardasi ortida yashirin bo‘lsa ham, aqli raso va hushyor kishilardan kengashu tadbir istab, fikrlarini bilmoq lozimdir». Ushbu fikrlardan kelib chiqib, Amir Temur eng oddiy faoliyatga ham o‘ta jiddiy yondashganligining guvohi bo‘lamiz.

Shunday qilib, allomalarimiz o‘zlarining pedagogik qarashlarida insonning aqliy, axloqiy, estetik hamda jismoniy rivojlanishi majmuasini barkamollik mezonini sifatida unga erishish yo‘llari hamda vositalarini ko‘rsatib berganlar.

Yevropada barkamol shaxs sifatlarini shakllantirishga ilmiy yondashuv namunasi sifatida Shvetsiyada yuzaga kelgan Valdorf pedagogikasini keltirish mumkin. U butun bir falsafiy tizim asosida dunyoga kelgan. Uning asl maqsadi bolani histuyg‘ulari orqali uyg‘un rivojlantirib borish. Bunda bolaning botiniy imkoniyat va qobiliyatini yuzaga chiqarish osonlashadi. Valdorf pedagogikasiga muvofiq boshlang‘ich sinflardan oq bolalarga to‘qish, tikish, temirchilik, etikdo‘zlik, duradgorlik, tasviriy san‘at, musiqa o‘rgatishga kirishiladi. Bu tizimda bolalar o‘quv materialiga emas, balki o‘quv materiali bolalarga xizmat qiladi. Bolaga tayyor narsa «Mana ko‘r, ol!» deb berilmaydi, aksincha, shunday vositalar o‘ylab topiladiki, u fikrlaydi, tajriba o‘tkazadi, kerakli narsani o‘zi izlab topadi. Valdorf pedagogikasi insonning shaxs sifatida kamolga yetishini ko‘zlaydi. Unda ruhiy tarbiyaga alohida e‘tibor beriladi, jumladan, ruh orqali aql rivojiga erishish mumkin deb hisoblaydi.

XIX asr ikkinchi yarmi XX asr boshlarida yetishib chiqqan milliy pedagogikamiz darg‘alari, o‘zbek milliy ilm va ma‘rifatining atoqli vakillari Ishoqxon To‘ra Ibrat, Abduqodir Shakuriy, Mahmudxo‘ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Munavvarqori Abdurashidxon o‘g‘li, Abdulla ' Avloniy, Shokirjon Rahimiylar ham shaxs tarbiyasi borasida o‘zlarining qimmatli merosini qoldirganlar.

Yuqorida qayd etilgan ma‘lumotlarni umumlashtirib, qayd etish mumkinki, Sharqda qadimgi davrlardan quyidagilar barkamol shaxs sifatleri bo‘lib hisoblangan: a) aqliy komillik, sog‘lom fikr, iqtidorlilik, intellektuallik; b) yuksak ma‘naviy-axloqiy sifatlar; d) jismoniy komillik, tan va ruh sog‘ligi; e) estetik komillik.

Bundan tashqari, barkamol shaxs mezonlarini, unga taalluqli ijobiy sifatleri belgilashda Sharq mutafakkirlari insonni savobli, yaxshi amallar qilishga da‘vat etuvchi, salbiy harakat va xayollardan saqllovchi omil sifatida komillikka intilishning mavjudligini yuqori baholaganlar.

Ushbu fikrlar asosida bugungi kunda mustaqil O‘zbekiston taraqqiyotining bugungi davrida quyidagilarga e‘tibor berish lozim deb hisoblaymiz:

- yosh avlodni har tomonlama mukammal, mustaqil va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirish;
- shaxsning moddiy va ma‘naviy qadriyatleri yaratish borasidagi faoliyatini jadallashtirish;
- insonning jamiyat va tabiatga bo‘lgan munosabatini o‘zgartirish, ular oldida o‘z mas‘uliyatini anglashiga erishish.

Bu vazifalarni izchil amalga oshirishga qaratilgan «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi»ni muvaffaqiyat bilan amalga oshirish uchun inson tabiati va salohiyatiga oqilona yondasha oladigan, o‘zida komil inson fazilatlarini mujassamlashtirgan o‘quvchi shaxsini shakllantirishimiz lozim.

Milliy modelda va dasturda tub o‘zgarishlarning asl maqsadi, ta’lim tizimini isloh qilish tufayli ro‘y beradigan barcha o‘zgarishlarning asosiy va bosh yo‘nalishi, ayni vaqtda bu jarayonlardagi davlat va jamiyatning o‘mi va vazifalari aniq, ravshan ko‘rsatib berilgan. Ya’ni: «Shaxsning har tomonlama rivojlanishini, uning zamonaviy o‘zgarib borayotgan jamiyat hayoti bilan muvofiqlashtirish, ta’limiy va kasbiy dasturlarni ongli ravishda tanlash va ularni bosqichmabosqich o‘zgartirish, jamiyat, davlat va oila oldida o‘zining mas’uliyatini his qiladigan fuqarolarni tarbiyalashdan iborat». Maqsad shuki, ta’limni taslik qilish, boshqarish borasida o‘tkazilayotgan islohotlar, ta’limiy va kasbiy dasturlar va tarbiyaviy-ma’rifiy loyihalarning mohiyatini belgilash, axborot va pedagogik texnologiyalarni tanlash kabi bu tizimning asosiy vazifasi, ya’ni ta’limning davlat, jamiyat va shaxsiy qadriyatlarini uyg‘unlashtirish orqali barkamol shaxsning shakllanishiga yo‘naltirilgan milliy modelning bosh maqsadini anglab borish, modelning strategik g‘oyalari va talablariga qabul qilinajak qarorlarning mos bo‘lishiga erishishdir.

Milliy model asosida shakllangan barkamol shaxs qanday sifatlarga ega bo‘ladi? -degan savol tug‘iladi. Shaxsning ma’lumot darajasiga qaramay, yuksak ko‘rsatkichlarga erishuvi uning kamolatidan darak beradi. O‘z sohasida kasbiy mahoratini namoyish etish yetuklikning yuksak darajasini bildiradi va jamoatchilik fikrida ilk iz qoldiradi. Ijodkorligi, novatorlik takliflari, ixtirolari sohasidagi muvaffaqiyatini ifodalab, betakror shaxs ekanligini isbotlashga xizmat qiladi. Noyob kasb sohibi, o‘tkir qobiliyatli, iste’dodli yetuk shaxs shakllanganligi ijtimoiy-tarixiy voqealik sifatida yuksak baholanadi. Shaxs kamolatining muhim ko‘rsatkichi - subyektdir. Bu kamolatga erishuv va ijtimoiy-siyosiy yetuklikni namoyish qilishdir. Yetuk mutaxassislar, fan va texnika, jamoat arboblari, ijodiy-tarixiy fikrlovchi, siyosatchilar, davlat rahbarlari subyekt bosqichida faoliyat ko‘rsatadilar. Shuning uchun ushbu vaziyat ommaviyligiga erishish jamiyat taraqqiyotini tezlashtirib, fidoiy, toliqmas kishilar safini kengaytirishga xizmat qiladi.

Milliy model nuqtai nazaridan olib qaraydigan bo‘lsak, har tomonlama kamol topgan shaxs, o‘z sohasi bo‘yicha malakali mutaxassis darajasiga erishadi. Buning natijasida yetuk inson hayot va faoliyatida ijtimoiy-tarixiy psixologik namuna bosqichiga o‘tib o‘tadi, o‘zining salohiyati bilan sohani taraqqiy ettirish manbaiga aylanadi. Individuallik namunasi milliy va insoniy ahamiyat kasb etadi, taraqqiyotni harakatlantiruvchi mexanizm vazifasini bajaradi. Bu darajadagi shaxsning

xususiyatlari quyidagilarni o‘z ichiga oladi: • yuksak aql-zakovatga egalik, intellektual faoliyatda mahsuldorlik; • xulq, faoliyat, muomala jarayonlarida o‘z imkoniyatlarini oqilona baholash; • o‘z iqtidori va ijodiy salohiyatini amaliy ifodalashini ta‘minlash; • har bir ixtisos predmetiga oid qarashlarda mukammallikka, sermahsullikka erishish; • ixtisoslararo bilimdonlik komil inson kamolatining yuksak bosqichi bo‘lib, hozirgi davrda bir necha sohalar bo‘yicha mukammal bilimlarga, qarashlarga egalik bilan xarakterlanadi; • uzluksiz ravishda yangiliklarga intiluvchanlik, ijodiy yechimlarni amalga oshirishga qobillik; • har tomonlama rivojlangan shaxsning navbatdagi kamolat bosqichi aqliy donishmandlik deb ataladi. Aqliy donishmandlik axloqiy madaniyat, yuksak his-tuyg‘ular, muomala maromi, tabiat va jamiyat qoidalariga rioya qilish, axloqiy yetuklik, siyosiy-huquqiy, iqtisodiy ong ko‘rinishlariga oqilona yondashish.

Bola shaxsining rivojlanishi uchun faol kundalik faoliyat zarur. Faoliyat yordamidagina bola atrof-muhit bilan munosabatni tashkil etadi, shu orqali uning bilish qobiliyati rivojlanadi, xarakter sifatleri takomillashib, kamol topadi. Insonning kamol topish jarayonini faqat irsiyat, ijtimoiy muhit va ta‘lim-tarbiyaga bog‘lab o‘rganish, talqin qilish ham haqiqatga unchalik to‘g‘ri kelmaydi. Chunki ijtimoiy taraqqiyotda shaxsning o‘zi ham faol ishtirok etadi. Aytish mumkinki, ijtimoiy muhit, ta‘lim-tarbiya - shaxsning o‘zi faol ishtirok etgandagina uning tug‘ma layoqatini uyg‘otadi, iste‘dod, qobiliyatlarini o‘stira oladi. Agar kishi o‘z ishini sevsa, uning shu sohadagi iste‘dodi tezroq va kuchliroq ro‘yobga chiqa boshlaydi.

XULOSA. (Conclusion)

Yetuk siymolar hayotini o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, ulafning ijodiy faoliyatlaridagi asosiy narsa Uzluksiz izlana bilish, oylab, yillab o‘z oldilariga qo‘yilgan maqsad uchun intilish, kurashish, unga yetish yo‘llarini izlashdan charchamaslik maqsadga erishish yo‘lidagi muhim omildir. Shuning uchun har bir o‘qituvchi o‘zining pedagogik faoliyati davrida o‘quvchilarga ta‘lim-tarbiya berish bilan birga ularning o‘z oldiga maqsad qo‘yish va uni ro‘yobga chiqarish, tinmay izlanish va mehnat qila olish qobiliyatlarini, kuchli iroda va qat‘iy xarakterni tarbiyalab borishlari lozim. Tabiiyki, o‘quvchilarning o‘z maqsadlariga erishishlari uchun maktabda olgan bilim, ko‘nikma va malakalari kamlik qiladi. Ular yuksak maqsad yo‘lida o‘z ustilarida tinmay izlanishlari, ijtimoiy munosabatlar jarayonida faol ishtirok etishlari lozim.

Adabiyotlar:

1. Davronov Z. Ilmiy ijod metodologiyasi. (O‘quv qo‘llanma). Toshkent, “Iqtisodiy moliya”, 2007 y, 214 b.
2. Azizxo‘jaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.T.: Nizomiy, 2003.
3. Ishmuhammedov R.Abduqodirov A.Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar.Toshkent -2008.
4. Abdullaev X.A. O‘quvchi yoshlar ma'naviy tarbiyasining ilmiy –uslubiy muammolari bo‘yicha tavsiyalar. Farg‘ona, 2009y, 116 b.
5. Davletshin M.G. Zamonaviy maktab o‘qituvchisining psixologiyasi. – Toshkent,“O‘zbekiston”, 1999 y, 30 b.